

13.1.2016

Valtion aluehallinnon ja maakuntahallinnon uudistamista koskeva kuulemistilaisuus 13.1.2016 valtiovarainministeriössä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY-keskusten) ylijohtajien kuuleminen.

ELY-KESKUSTEN TEHTÄVÄT PÄÄOSIN ITSEHALLINTOALUEILLE

Aluehallinnon uudistamisen pohjana on pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman kirjaus. Sen mukaan valtion aluehallinnon ja maakuntahallinnon yhteensovituksista tehdään erikseen päätös, jolla yksinkertaistetaan aluehallinnon järjestämistä (valtio, alueet ja kunnat). Ensisijaisena ratkaisuna on toimintojen keskittäminen tehtäviltään ja toimivallaltaan selkeille itsehallintoalueille eli maakunnille.

Hallituksen linjaukseen (7.11.2015) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta (ELY-keskuksilta) itsehallintoalueille siirrettäviksi tehtäviksi on kirjattu: "ELY-keskuksissa hoidettavat alueiden ja niiden elinkeinoelämän kehittämis-tehtävät mukaan lukien maaseutuelinkeinojen kehittämis- ja rahoitustehtävät". Lisäksi hallitus velvoitti eri ministeriöitä selvittämään "tarkemmin siirrettävien tehtävien sisältöä ja siirron toteuttamistapaa. Selvitys kohdistuu erityisesti alueellisiin ja kuntien lakisääteisessä yhteistyössä hoidettuihin tehtäviin."

ELY-keskusten näkemyksen mukaan hallituksen linjauksia on tulkittava laajasti. **ELY-keskukset pitävät perusteltuna ELY-keskusten, maakunnan liittojen ja työ- ja elinkeinotoimistojen (TE-toimistojen) tehtävien siirtämistä lähes kokonaisuudessaan ja joiltakin osin myös kuntien ja aluehallintovirastojen (AVI) tehtävien siirtämistä itsehallintoalueille.**

Elinkeinot, työllisyys ja osaaminen -vastuualueen tehtävät

Työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) hallinnonalalle kuuluvat tehtävät tulisi siirtää itsehallintoalueille lähes kokonaisuudessaan eli pääpiirteissään TEM:n taustaselvityksessä esitetyllä tavalla. Tämä koskee myös TE-toimistojen tehtäviä. TE-toimistojen yritys- ja työnvälityspalvelut voidaan siten kytkeä yhdeksi kasvupalveluksi myös aluetasolla. Tekesin innovaatorahoitukseen ja tuoteturvallisuuteen liittyvät tehtävät on perusteltua hoitaa jatkossakin valtakunnallisesti, mutta alueellinen edustus on järjestettävä.

Kotouttamiseen liittyvät ELY-keskusten tehtävät (L 1386/2010) voidaan muiden tehtävien tapaan siirtää itsehallintoalueille. Sen sijaan sisäministeriön (SM) hallinnonalalle kuuluva tehtävä laajamittaiseen maahantuloon varautuminen (L 746/2011, 12 §) on tarkoituksenmukaista ja tilannetta selkeyttävää siirtää Maahanmuuttoviraston tehtäväksi.

Maa- ja metsätalousministeriön (MMM) hallinnonalalle kuuluvat tehtävät tulisi siirtää itsehallintoalueille käytännössä kokonaisuudessaan eli MMM:n taustaselvityksessä esitetyllä tavalla.

ELY-keskukset korostavat sitä, että maatalouden valvontatehtävät on pidettävä yhdessä kokonaisuudessa muiden samaan prosessiin kiinteästi kuuluvien tehtävien kuten hakemusten käsittelyn, tuen myöntämisen ja maksamisen kanssa. Kokonaisuuden kannalta on perusteltua, että myös kuntien maa-seutuhallinnon, lomituspalvelujen sekä kasvintuotannon ja kasvinterveyden valvonnan tehtävät siirretään itsehallintoalueille. Sama koskee kuntien ja aluehallintovirastojen (AVI) hoitamia ympäristöterveydenhuollon tehtäviä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) hallinnonalalle kuuluvat ELY-keskusten tehtävät on perusteltua siirtää itsehallintoalueille. Lisäksi itsehallintoalueille on tarkoituksenmukaista koota myös AVI:eissa nyt hoidettavat kirjasto-, liikunta- ja oppilaitosrakentamiseen liittyvät sekä nuorisotoimen tehtävät, joissa on samoja sisältöjä, kuin ELY-keskusten ja TE-toimistojen nykyisissä palveluissa.

Ammatillinen koulutus on perusteltua siirtää itsehallintoalueiden järjestettäväksi. Tämä ratkaisu helpottaa koulutuksen alueellisen järjestäjäverkon koostamista, varmistaa alueellisen kattavuuden ja saavutettavuuden sekä poistaa päällekkäisyyksiä. Se edistää myös koulutuksen ennakointia, suunnittelua ja toteutusta yhteistyössä elinkeinoelämän ja julkisen sektorin työnantajien kanssa sekä yhteistyössä työ- ja elinkeinohallinnon kanssa.

Liikenne ja infrastruktuuri -vastuualueen tehtävät

Liikenne- ja viestintäministeriön (LVM) hallinnonalaan kuuluvista tehtävistä tulisi joukkoliikennetehtävät ja yksityistieavustukset siirtää itsehallintoalueille LVM:n taustaselvityksen mukaisesti. ELY-keskukset eivät sen sijaan kannata LVM:n ehdottamaa seutu- ja yhdysteihin liittyvien tehtävien ja vastuiden siirtämistä itsehallintoalueille.

Kaikki muut liikenne ja infrastruktuuri -vastuualueen tehtävät ELY-keskukset pitävät tarkoituksenmukaisena säilyttää kokonaisuutena siirtämällä ne raide- ja vesiliikenteen tehtävien kanssa samaan yhteyteen eli Liikenneviraston hoitaviksi. Tehtävien keskittämisestä huolimatta Liikenneviraston palvelujen saatavuus alueilla on turvattava.

Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueen tehtävät

Ympäristöministeriön (YM) hallinnonalan tehtävien osalta ELY-keskukset pitävät perusedellytyksenä sitä, että tehtäviä hoitaa uskottavaan viranomaistointintaan kykenevä toimija. Päätöksenteon riippumattomuus ja kansalaisten yhdenvertainen kohtelu oikeudelliseen harkintaan perustuvissa tehtävissä on oltava turvattu.

ELY-keskukset pitävät tärkeänä alueellisen ympäristöhallinnon tehtävien säilyttämistä kokonaisuutena ja sen lisäksi tehtävien kokoamista ELY-keskuksista, AVI:ista ja maakuntien liitoista yhdelle hallinnon tasolle eli itsehallintoalueille. Samalla ympäristölupien myöntö- ja valvontatehtävät kootaan alueella samaan organisaatioon.

YM:n taustaselvityksen sisältämät ehdotukset ELY-keskusten tehtävien osalta ovat sinänsä perusteltuja, mutta toteutuessaan ne hajottaisivat ympäristötehtävien kokonaisuuden tehokkaan toiminnan näkökulmasta ja asiakkaiden kannalta epätarkoituksenmukaisesti. Tämä koskee erityisesti vesilain- ja ympäristönsuojelulain valvontaa. ELY-keskusten valmiustehtävien siirtäminen itsehallintoalueille ilman vastaavien normaaliolojen tehtävien siirtämistä samaan organisaatioon on käytännössä mahdotonta.

ELY-keskusten ympäristötehtävien lisäksi itsehallintoalueille on perusteltua siirtää ainakin kuntien ympäristötoimen ja rakennusvalvonnan järjestämisvastuu sekä öljyvahinkojen jälkitorjunnan ja jätehuollon tehtävät, kuten YM:n taustaselvityksessäkin ehdotetaan.

MMM:n hallinnonalan tehtävistä vesihuoltolain valvonta ja alueellisen suunnittelun edistäminen on ministeriön taustaselvityksen mukaisesti perusteltua siirtää itsehallintoalueille. Ehdotettua vesistötehtävien siirtämistä valtakunnalliseen virastoon ja sen vaikutuksia on vielä syytä selvittää tarkemmin.

Aluehallintouudistuksessa huomioitavaa

ELY-keskusten näkemyksen mukaan aluehallintouudistuksessa ja aluehallinnon kehittämisessä on huomioitava erityisesti seuraavia näkökohtia:

1. Itsehallintoaluelaki säädetään uudelle hallinto-organisaatiolle ja -tasolle aidosti uutena lakina, ei kuntalain pohjalta. Päätöksentekotasot oikeudelliseen harkintaan perustuvassa päätöksenteossa tulee olla selkeästi valtuusto – hallitus – virasto/virkamies, sisältämättä lautakuntia tai luottamushenkilöelinten otto-oikeutta. Lain tulee mahdollistaa joustava sopimuspohjainen yhteistyö itsehallintoalueiden välillä ja tehtävien keskittäminen tarkoituksenmukaisella tavalla.
2. Valtion aluehallinnon hoitamia tehtäviä ei epätarkoituksenmukaisesti siirretä kuntiin, vaan ensisijaisesti aina itsehallintoalueille.

3. Palveluja voidaan tuottaa myös itsehallintoalueiden yhteistyönä hyödyntäen keskittämisten ja erikoistumisten edut täysimääräisesti. Itsehallintoalueiden yhteistyöalueet on tarkoituksenmukaista yhtenäistää siten, että asiakkaat saavat yhtenäisen palvelukokonaisuuden yhdestä palvelupisteestä. Yhtenäistäminen tarkoittanee muutoksia myös ELY-keskusten nyt voimassa oleviin keskittämis- ja erikoistumispäätöksiin.
4. Valtakunnallisten prosessien, järjestelmien ja toimintatapojen kehittäminen turvataan, esimerkkeinä asiakaspalvelukeskukset ja sähköiset TE-palvelut.
5. Valtionhallinnolta siirtyvien tehtävien tuottaminen tilaaja-tuottajamallilla työ- ja elinkeinoministeriön esittämien yritys- ja työllisyyspalveluiden osalta on mielenkiintoinen ehdotus, jonka vaikutukset palveluiden laatuun ja niiden tuottamisen tehokkuuteen tulee selvittää pikaisesti.
6. Valtion ohjaus itsehallintoalueille on strategista. Nykymuotoisesta tulsohjauksesta luovutaan. Valtion ja itsehallintoalueiden välille kehitetään vuorovaikutukseen perustuva sopimuskäytäntö.
7. Uusia hallinnonalakohtaisia valtion keskusvirastoja ja valtionhallinnolle jäävää erillistä ja harvaksi jäävää alueviranomaisten verkkoa tulee välttää.

ELY-keskukset ja niiden johto ovat aktiivisesti mukana vaativassa valtion aluehallinnon ja maakuntahallinnon uudistamistyössä antaen asiantuntemuksensa ja kokemuksensa yhteiseen käyttöön.